

Ən adi sözü belə səhnə incisinə çevrilən aktyor

BƏŞİR

SƏFƏROĞLU

Səhnə qaranlığa qər q olub, tamaşaçılar səssizcə gözləyir. Birdən işıqlar yanır və o, səhnəyə daxil olur. Zalda qoparılan alqışlardan divarlar titrəyir. Bəşir Səfəroğlunun adını eşidən kimi hər kəsin gözündə eyni mənzərə canlanır - güldürən, düşündürən, məharətlə ən adi sözü belə səhnə incisinə çevrilən aktyor...

Adını kino tariximizə qızıl hərflərlə yazdıran Bəşir Səfəroğlu 11 mart 1925-ci ildə Bakıda dünyaya göz açmışdır. O, həyatının çox erkən dövründə çətinliklərlə üzləşmiş, sanki əzablı taleyə məhkum edilmişdi. Yeddinci sinfi bitirəndə ailə vəziyyətinin ağırlaşması səbəbindən məktəbi tərk etmək məcburiyyətində qalmışdı. B.Səfəroğlu on dörd yaşında ikən sürücülər klubunun dram dərnəyinə üzv olmuş və birpərdəli tamaşalarda kiçik rolları ifa etmişdi.

Tarixin yaddaşına qanlı hərflərlə həkk olunan İkinci Dünya müharibəsi zamanı - 1941-ci ilin sonunda hərbi xidmətə yollanır. Lakin 1942-ci ildə döyüşlərin birində ağır kontuziya alaraq ordudan tərxis edilir. Bu hadisədən sonra aktyorun həyatı kökündən dəyişir. Müharibə meydanında yaşadığı dəhşətlərdən sənətkarın dili tutulur, qulaqları isə həyatın səsinə deyil, səssizliyə duyurdu. Bir müddət fəhləlik və sürücülük edir. Lakin qəlbində hər gün közərən sənət alovu onun yolunu yenə də teatra, hissələrin, düşüncələrin səhnədə əks olunduğu, sözün və hərəkətin mükəmməl ahəngə birləşdiyi aləmə salır. Rejissor Niyaz Şərifovun təklifi ilə gənc Bəşir tamaşaçı qismində teatrın qonağı olur. Bir müddət sonra isə onu truppaya aktyor qəbul edirlər. Səhnə ona yeni həyat verir, amma yeni həyatı da mübarizəsiz ötürməz. İçindəki ehtiras və həyəcanla paralel olaraq, narahatlıq və iztirablar da onunla idi. Elə həyatının bu gərgin çağlarında o qərribə sürprizlə rastlaşır, möcüzə baş verir - dili açılır.

Gənc aktyor ilk dəfə Üzeyir Hacıbəylinin və Zülfüqar Hacıbəyovun

klassik operetalları ilə səhnəyə çıxmaqla, çağdaş dramaturqların qələmə aldığı musiqili komediyaların sehirli dünyasına qədəm qoyur. Hər bir rolla o, satirik yumorun, incə məzhəkənin və canlı xarakterlərin sirlərini kəşf edərək tamaşaçıların qəlbində unudulmaz izlər buraxır.

Bu gün adı dillər əzbəri olan böyük sənətkarın səhnə yaradıcılığı Möhsün ("Beş manatlıq gəlin") kimi səmimi və hərtərəfli obrazlarla başlayaraq, Qaradavoy və Çiko ("Keto və Kote"), Qoçu Əsgər və Məşədi İbad ("Məşədi İbad"), Uzun və Nəcəf ("Durna"), Qədir və Gülümşərov ("Ulduz"), Səlyanski və Qəhrəman ("Gözün aydın"), Ohan yüzbaşı və Hacı Qara ("Xəsis"), Kazbek ("Kəndimizin mahnısı"), Şulu, Muxtar bəy ("Əlli yaşında cavan" və "Evliyə subay"), Mir İsmayıl ("Qızıl axtaranlar"), Baləmi ("Rəisin arvadı"), Qiya ("Tiflis nəğməsi"), Əli Dinməzov ("Bir dəqiqə"), Hacı Kərim ("Hacı Kərimin Aya səyahəti"), Qoçu ("Keçmişin məişət səhnələri"), Nadir və Azay ("Qızılgül"), Murtuzov, Dayandur və polis rəisi kimi rəngarəng və dərin mənalı rollarla zənginləşib, hər bir obrazda həyatın müxtəlif tərəfləri, gülüşün incə notaları və insan taleyinin paradoksal mənzərələri canlanıb. Altmışıncı illərin ortaları Azərbaycan mədəniyyətinin parlaq dövrlərindən hesab edilir. Bu dövrün özəlliklərindən biri Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının səhnəsində "Gəlməli, görməli, gülməli" miniatur teatrının yaradılması idi. Həmin teatrın üzvləri Xalq artisti Əliağa Ağayev, Əməkdar artist Müxlis Cənizadə, aktrisa Ofeliya Abbasova (Məmmədşad) və səhnə sənətinin böyük ustası Bəşir Səfəroğlu bir-birindən dəyərli ifaları ilə teatrın səhnəsində həyat tapmış hər obrazla güldürməyi və düşündürməyi bacarmışlar.

Rejissor Rauf Kazımovski Bəşir Səfəroğlunun incə gülüş sənətini təqdir edərək onun haqqında eyniadlı bədii-sənədli televiziya filmi

çəkmişdir. Film sənətkarın aktyorluq karyerasına şəxsi həyatına, səhnəyə gətirdiyi o gözəl gülüşün arxasında dayanan dərin fəlsəfəyə toxunmuşdur.

Bəşir Səfəroğlu bir çox fəxri adlarla təltif olunmuşdur. 29 iyun 1964-cü ildə, gülüşün və komediyanın böyük ustası olaraq, o, "Azərbaycan SSR Əməkdar artisti" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Bəşir Səfəroğlu həm də kino sahəsində böyük sevgi qazanmışdı. Onun Azərbaycan kino tarixində silinməz izləri olan "Əhməd haradadır?" və "Ulduz" " şah əsərlərində sərxoş Əhməd və Gülümşərov obrazları, "Xoca Nəsrəddinin 12 qəbri" kinolentində Xacə Nəsrəddin rolunun hüduqlarını aşaraq bu gün də hər kəsin çöhrəsində gülüş yaradır. 1965-ci ilin yay aylarında "Mosfilm"-in rejissoru Klimenti Mints Taci-kistanda Orta Asiya folklorunun əvəzəlməz qəhrəmanı olan Nəsrəddin Xoca haqqında film çəkmək istəyir. Filmin əsas qəhrəmanı olan Nəsrəddin Xocanı ifa edəcək aktyor isə sırf Şərq xarakterini özündə birləşdirməli idi. O cümlədən Xoca Nəsrəddinin yumorunun alt qatında gizlənən mürəkkəb və çoxşaxəli mənə aktyorun özündə də olmalı idi. Uzun axtarışdan sonra Bəşir Səfəroğlu həmin rola dəvət olunur. Film iki hissədən ibarətdir. Birinci hissədə hadisələr Molla Nəsrəddinin öz çağında baş verir. Orada Molla Nəsrəddini etdiyi "günahlara" görə cəzalandırmağa çalışırlar. İkinci hissə "Nəsrəddin XX əsrdə" adlanır. Dirilmiş heykəl səkidən düşür və yeni şəhərin küçələrini gəzir. Amma hakim qüvvələrlə üzləşir və bu yenə həmin simalardır, ancaq indi əyinlərində qalstuk və tünd penceklər var.

Yaxşı deyiblər: sən saydığını say, gör fəlek nə sayır. Yenidən özünü toparlayıb, parladiğı, aktyor kimi özünü daha böyük miqyasda tanıtdırdığı bir ərəfədə Bəşir Səfəroğlu həyatının acı mərhələsini yaşayır. "Nəsrəddin Xocanın 12 məzarı"nda

çəkildən sonra Ümumittifaq miqyasda özünü təsdiqləyən Bəşir Səfəroğlunun irəli getməsi üçün əla bir imkan yarandığı vaxtda aktyor xərcəngə tutulur. Məlumatlara görə, aktyordan xəstəliyini gizlədirlər. Yaxın dostuna bir dəfə çox and-aman edir ki, ona səhhəti barədə düzünü desin. Dostu isə demir. Qızı, Azərbaycanın Xalq artisti Afaq Bəşirqızı atasının xəstəliyi və ömrünün son günləri barədə deyib:

"Bəlkə də Bəşir Səfəroğlunun ağır əməliyyatdan sonra bir il iki ay yaşamasının səbəbkarı məhz həkimin onun aldatması olub. Həkim təsadüfən beşinci mərtəbəyə qalxan qonşumuza məqam tapıb deyə bilib ki, "bu nömrəyə zəng edəcəklər, Bəşir Səfəroğlu ikinci telefonda qulaq asacaq. O, diaqnozu soruşanda deyir ki, heç nə yoxdur". Sağ olsun həmin o qonşu ki, həkimin dediyini reallaşdırdı. Bizimkilər zəng edib soruşanda ki, düzünü deyin, cavab verdi ki, Bəşir Səfəroğluda heç nə yoxdur. Müharibədə mina partlamışdı, atam da kontuziya almışdı. Müharibədən lal və kar qayıtmışdı. Üç il belə davam etdi. Sonra indiki Statistika Komitəsinin qabağında tramvayı görəndə təsadüfən dili də, qulağı da açılmışdı".

Əslində Xoca Nəsrəddinlə Bəşir Səfəroğlu haqqında paralel danışmaq özündə incə bir mətləbi gizlədir. Belə ki, onların ikisi də bir-birlərinə çox doğma idilər. Bəşir həyatda necə idisə, onu məhz Xoca Nəsrəddinin təmsalında göstərmişdi.

Amma heç Xoca Nəsrəddinin özü də bilmirdi ki, o, bunu xərcəng xəstəsi ola-ola edir.

25 iyun 1968-ci ildə dahi sənətkar "Azərbaycan SSR xalq artisti" fəxri adı ilə təltif edilmişdir. Bu, Bəşir Səfəroğlu sənətinə verilən ən yüksək qiymət idi. Bir il sonra 23 mart 1969-cu ildə Bəşir Səfəroğlu 44 yaşında dünyadan köçür. Məzarı Bakıdakı Fəxri xiyabandadır.

Fidan ƏLİYEVƏ,
"Respublika".